ДО ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГУМАНІТАРНИХ ЗНАНЬ В КОНТЕКСТІ ПОШУКУ ВИХОДУ З ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Кульчицька М.О., доцент кафедри українознавства
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

На початку XXI століття питання кризи нашої техногенної цивілізації стає настільки очевидним, що видається неможливим зупинити зростаючі оберти людського самознищення. Обговорення шляхів виходу з цього всепланетарного критичного стану завершується констатацією глобальних проявів екологічної катастрофи, економічних колапсів, занепаду гуманітарних цінностей. Post factum – спробами створення нових державних та міждержавних концепцій і стратегій, покликаних змінити суспільну свідомість через систему приписів і настанов. Вірогідно, ці дії можуть штучно пригальмувати вже давно розпочатий процес занепаду та малоймовірно, що вони подолають суспільну прагматично-матеріальну гедоністичну спрямованість та державно-урядову байдужість. На жаль, споживацький принцип “після нас хоч потоп” і надалі залишається основним меркантильним рушієм так званого суспільно-цивілізаційного розвитку.

Кардинально змінити ситуацію можливо лише через зміни свідомості й мислення людей. Саме тому у працях, присвячених філософському осмисленню наукової діяльності як основи цивілізаційного розвитку людського суспільства, відзначається поява нових плюралістичних наукових тенденцій (постмодерна, постнекласична, позанаукова). Таким чином змінюється сам погляд на традиційну, донедавна єдино правильну й концептуально можливу раціоналістичну науку – стверджується потреба її одухотвореності, соціокультурної зумовленості, пошук нових смисложиттєвих й ціннісних її орієнтирів (наприклад, вивчення людини як об’єкту саморефлексії, органічної частини природно-космічного Всесвіту). Визначальним у цьому пошуку є поява нового інтелектуального середовища, відкритого до нових “матриць осмислення” (С.Тулмін), та усвідомлення необхідності не виокремлювати чи надавати перевагу, а поєднувати й взаємодоповнювати природничі, гуманітарні та науково-

технічні дослідження. Звідси – ідея практичного застосування принципу міждисциплінарності та посилення уваги до гуманітарних знань.

Наука новоєвропейського зразка не давала можливості органічно поєднатися з природою й на паритетних засадах взаєморозвиватися за принципом всесвітньої гармонії, тому сучасна постнекласична наука розглядає варіанти "перходу від регіональних (локальних) цивілізацій до сучасної планетарної макроцивілізації, що характеризується креолізацією західних (ринково-ліберальних, сцієнтистсько-інноваційних) та східних (духовно-релігійних і традиційно-центристських) цінностей" [2, 244]. Прикметно, що представники західної культурної традиції, все більше починають звертатися до когнітивно-філософської моделі Сходу, яка осмислює світ як цілісне утворення, складене із взаємокорелюючих систем, пов'язаних енергоінформаційними та причинно-наслідковими зв'язками.

Поступове засвоєння здобутків двох науково-філософських систем, тривалий час протиставно-заперечувальні одна одній, свідчить про початок еволюційних змін, в контексті яких визначальними мають стати саме гуманітарні знання, адже технічні знання постійно змінюються, тоді як гуманітарні дають людини ціннісні орієнтири, незмінні за своєю суттю.

Прикладом відкритості нашого суспільства та наукової спільноти до зазначених змін можна назвати книги М.Чепиги і С. Чепиги «Стимуляція здоров'я та інтелекту» (2006) та І.Подласого «Энергоинформационная педагогика» (2010). Важливо, що їх автори поставили перед собою не науково-пізнавальну, а навчальну мету. У ситуації пошуку нових загальноцивілізаційних принципів та настанов подібні видання особливо цінні, адже у такий спосіб людям не нав'язують нове, не завжди зрозуміле й прийнятне мислення, а допомагають сформувати якісне нове гармонійне світовідчуття – розширене і збагачене різноаспектними гуманітарними знаннями, які пройшли перевірку часом, свідомістю й підсвідомістю людини. Ось назви окремих розділів з цих видань: Оздоровчий вплив церковного дзвону, Сила слова в енергії, Як користуватися

мантрою?, Вплив ароматів ефірних олій на біоенергетику людини, Енергоінформаційний обмін у навколишньому середовищі, Піраміди як сполучна ланка між землею і космосом; Человек энергоинформационный, Душа как енергия, Энергетические каналы, Наблюдение аур тощо. У передмовах до цих книг автори чітко декларують їх появу як необхідність вплинути на долю людства у новій епосі, здійснивши світоглядні зміни сучасної молоді через розвиток системної єдності духовного, інтелектуального та фізичного її потенціалу. “Людина повинна жити з Природою в гармонії і єдності, а це означає жити в одній енергоструктурі з Природою, яка покликана давати все необхідне для життя і здоров’я людини” – резонно зазначають Чепиги [6,4]. У свою чергу доктор педагогічних наук, професор І. Подласий як представник класичної педагогіки відкриває своє розуміння того, що людина значно складніша за наші традиційні уявлення про неї й передбачає вибуховий ефект відкриття необмежених можливостей людини від симбіозу педагогіки та паранаукових знань. (…) “Казки” і “вигадки” колись нетрадиційної науки, підтверджені експериментальними науковими відкриттями, вже активно переусвідомлюються й сприймаються багатьма як незаперечна істина [4, 5]. Таким чином офіційно визнаються інші – так звані нетрадиційні, ненаукіові, позанаукові, навіть антинаукові, езотеричні – давні форми пізнання світу й буття у гармонії з ним. У звичному, раціоналістичному аспекті наукової діяльності вони дійсно не є науковими, але варто лише змінити точку зору (за Кастанедою) – і можна побачити те, що надає сучасному розхитаному, вихолощеному, хаотично пофрагментованому життю розуміння незнищимості його базових морально-духовних принципів та абсолютної цінності життя у найрізноманітніших його проявах, невичерпні можливості пізнавати Всесвіт і відкривати себе через нього.

Ці ідеї протягом тисячоліть існування нашої цивілізації у той чи інший спосіб висловлювали різні філософи. Питання не в тому, що їх не чули чи не хотіли почути. Як і тоді, сьогодні все ще виникає питання про готовність людей сприйняти, осмислити й довіритися цим знанням, подолати власну закостенілість

й шори звично-комфортного існування і, взявши на себе відповідальність за думки і вчинки, простувати до мудрості й гармонії співжиття на нашій планеті.

Література

1. Карась А. Ф. Гуманітарні знання в аспекті комунікативної прагматики // Мультиверсум. Філософський альманах: зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. – Вип. 63. – К.: Український центр духовної культури, 2007. – С. 139-148.
2. Кримський С. Цивілізаційні шанси людини // Кримський С. Під сигнатурою Софії. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 178-241.
3. Матеріали круглого столу "Стратегія гуманітарного розвитку України – відповідь на виклики сучасності"// Електронний ресурс: http://www.niss.gov.ua/articles/855/
4. Подласый И. Энергоинформационная педагогіка. – Москва: Датасквер, 2010. – 424 с.
5. Сергієнко В.В. Філософські проблеми наукового пізнання : навчальний посібник / В. В. Сергієнко − Кременчук: Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. − 103 с.
6. Чепига М., Чепига С. Стимуляція здоров’я та інтелекту. – К.: Знання, 2006. – 347 с.